

Чадюк М.О.

ORCID: 0000-0002-6727-1126

ЛЕГІТИМАЦІЯ НАТУРАЛІЗАЦІЄЮ В НОВИНАХ: МЕХАНІЗМ, ПРИЙОМИ ТА МОВНІ ЗАСОБИ

Анотація. У статті проаналізовано прийоми та лінгвістичні засоби легітимації натуралізацією в текстах новин. Узагальнено дефініції натуралізації, що характерні для наукових праць і поділяються на три категорії: (1) представлення чогось як звичного явища або "неминучого результату природних характеристик"; (2) відсутність висвітлення альтернативної позиції, через що наведена сприймається як єдино можлива; (3) ототожнення натуралізації та нормалізації. З'ясовано, як ці визначення змодифіковано у працях інших дослідників. Виокремлено два основні підходи щодо відношення легітимації і натуралізації. Спираючись на працю Т. ван Левена (2008), яка вплинула на подальші дослідження КДА, проаналізовано прийоми натуралізації в найбільш популярних за кількістю переглядів новинах (за період від червня 2020 по травень 2021), опублікованих на 25 найбільш відвідуваних онлайн-медіа. Запропоновано зараховувати до натуралізації не тільки оцінку, як вважає Т. ван Левен, а й теоретичну раціоналізацію, адже натуралізація поясненням, дефініцією та передбаченням, що є складовими останньої, та оцінкою мають спільне підґрунтя; різниця полягає лише в обраних мовних засобах. Дослідження доводить, що схема Т. ван Левена потребує уточнення, адже для легітимації натуралізацією мовці можуть також використовувати прийоми мети, абстракції та аналогії. До того ж специфіка натуралізації – обґрунтування чогось як правильного через репрезентацію дії не через зв'язок з цінностями, а як звичну й природну – визначає її особливу роль для легітимації. Лінгвістичними маркерами в цьому випадку є мовні одиниці, які не мають позитивних чи негативних конотацій, що сприяє їх активному застосуванню для відповіді на критику громадськості чи опонентів – у такий спосіб мовці прагнуть представити власний негативний вчинок як нейтральний і нічим не особливий. Проаналізований матеріал дає змогу твердити, що з такою метою натуралізацію використовують значно частіше, ніж для обґрунтування правильності певного нововведення. У статті також виокремлено мовні засоби, завдяки яким реалізують прийоми легітимації натуралізацією.

Ключові слова: легітимація, медіатекст, натуралізація, критичний дискурс-аналіз, оцінка, аналогія.

Інформація про автора: Чадюк Марія Олександрівна – аспірант; кафедра української мови; Національний університет "Києво-Могилянська академія".

Електронна адреса: m.chadiuk@ukma.edu.ua

Mariia O. Chadiuk

ORCID: 0000-0002-6727-1126

LEGITIMATION BY NATURALIZATION IN THE NEWS: MECHANISM, TECHNIQUES AND LINGUISTIC MEANS

Abstract. *The article analyzes techniques and linguistic means of legitimation by naturalization in the news. It summarizes definitions of naturalization used in scientific works and classifies them into three groups: (1) representation of actions as something typical or "inevitable result of natural characteristics"; (2) omission of an alternative perspective, which makes mentioned one look like common sense; (3) treating naturalization and normalization as synonyms. The research also explains how different academics modify these definitions. Additionally, two main approaches to the relationship between legitimation and naturalization are singled out. Drawing on T. van Leeuwen's monograph (2008), influential for many studies of CDA, this research analyzes naturalization techniques in the popular news articles (during June 2020 – May 2021) published on the 25 most visited Ukrainian media. We suggest that naturalization should include not only evaluation, as T. van Leeuwen believes, but also theoretical rationalization. That's because naturalization by explanation, definition, and prediction, which constitute theoretical rationalization, and evaluation have a common basis for legitimation; the difference is only in the chosen linguistic means. The study proves that T. van Leeuwen's framework needs to be clarified since speakers can also use the purpose, abstraction, and analogy for legitimation by naturalization. Besides, the specificity of naturalization – it justifies action by representing the latter as usual and natural, not through relating it with values – enables its unique role in legitimation. Its linguistic means do not have positive or negative connotations, and by using them, speakers try to present their negative acts as neutral and ordinary. This attribute facilitates applying naturalization in response to criticism from the public or opponents. Analyzed data enables us to assert that naturalization is used for this purpose much more often than to justify something new. The research also singles out linguistic means of legitimation by naturalization.*

Keywords: *legitimation, media text, naturalization, critical discourse analysis, evaluation, analogy.*

Information about the author: *Chadiuk Mariia Oleksandrivna – PhD Student; Department of Ukrainian Language; National University of Kyiv Mohyla Academy.*

E-mail: *m.chadiuk@ukma.edu.ua*

Згідно з дослідженням "Ставлення населення до медіа та споживання різних типів медіа 2021", 48% українців використовує сайти новин для отримання відомостей про основні події в Україні та світі [4, с. 8]. Така аудиторія робить повідомлення, створені в засобах масової комунікації (ЗМК), неймовірно впливовими, зокрема і для легітимації [1]. З одного боку, висвітлення у медіа допомагає владі повідомляти про свою діяльність та утверджувати правильність власних дій; з іншого боку, репрезентація політичного життя покликана надати громадянам можливість впливати на нього. Ця функція ЗМК робить їх важливим посередником і для влади, і для суспільства: "Медійне представлення дій владців є ключовим засобом легітимації цих дій, осіб, окремих органів і всієї владної системи" [2, с. 93]. Такий вплив не обмежується лише політикою: "через запропонування причин і відношень між різними подіями медіа можуть формувати погляди інших, навіть без зазначення того, у що аудиторії варто вірити чи про що думати" [14, с. 10].

Легітимація стала предметом дослідження багатьох дисциплін, як-от філософії, юриспруденції, соціальних і політичних наук, у значенні визнання чогось легітимним [30, с. 255]. Водночас нині цей термін набув ще одного тлумачення – обґрунтування правильності вчинку [23, с. 782]. Ним послуговуються здебільшого у студіях, що присвячені лінгвістичним аспектам легітимації. Для їх дослідження використовують різні підходи: від лексико-граматичного аналізу до риторичних засобів [8]. Вагому роль у їх вивченні відіграє критичний дискурс-аналіз (КДА) [18; 23; 30; 31; 32], здобутки якого застосовують й інші дисципліни, зокрема організаційні студії [29]. У КДА легітимацію тлумачать як "процес, за допомогою якого мовець уповноважує чи надає дозвіл певному

типу соціальної поведінки. Отже, це обґрунтування поведінки" [23, с. 782]. Легітимація майже завжди (виняток – вибори) реалізується в дискурсі, зазвичай переконувальному й інколи маніпулятивному [20, с. 527–531]. Вона може стосуватися певної дії, позиції, ролі чи й самої інституції/особи [30, с. 255–256]. За легітимації часто апелюють до цінностей і соціальних норм [20, с. 528; 24, с. 3; 32, с. 106], вказуючи на логічні підстави, необхідність певних дій [29, с. 503; 30, с. 255]. У такий спосіб особи дають відповідь на запитання, чому потрібно було/буде здійснити це й саме так [32, с. 105].

Легітимацію у КДА розглядають, використовуючи поняття легітимаційних стратегій – "способів активації конкретних дискурсивних ресурсів для формування значення легітимності чи нелегітимності" [27, с. 987]. Чимало дослідників пропонували їх класифікації [13; 18; 20; 22; 23; 32], виокремлюючи серед стратегій та їх категорій і натуралізацію³³.

Попри важливість вивчення легітимації у медіа, адже вона визначає, що саме буде репрезентоване як правомірне, а що як неправильне, натуралізація і загалом стратегії та мовні засоби реалізації легітимації зрідка [3; 6; 7] стають предметом дослідження українських лінгвістів, що зумовлює *актуальність* теми. *Метою* статті є узагальнити підходи до вивчення натуралізації та з'ясувати способи легітимації нею, які застосовують у новинах.

Натуралізація, реалізована в дискурсі, не має у наукових студіях єдиного трактування. Можна виокремити три її поширені визначення:

(1) представлення чогось як природного явища або "неминучого результату природних характеристик",

³³ Наше дослідження спирається на монографію Т. ван Левена, який послуговується терміном *naturalization*. Оскільки перекладу його праці українською немає, а українські студії, що використовують його схему легітимації [напр., 7], не згадують цей аспект, то застосовуємо відповідник *натуралізація*, хоч допускаємо, що англійський термін може бути перекладений і по-іншому, наприклад, *узвичаєння* чи *оприроднення*, але це тема окремої наукової дискусії.

наприклад, коли розподіл обов'язків на роботі між працівниками чоловічої та жіночої статі пояснюють фізіологічними особливостями [26, с. 65];

(2) відсутність представлення альтернативної думки, через що наведена сприймається як природна [9, с. 12; 12, с. 91–92]. За іншим поглядом, відсутність проблематизації (коли журналісти висвітлюють тільки один погляд на певну ситуацію і не оцінюють критично джерела новини та взяті коментарі) має нормалізаційний ефект [2, с. 146];

(3) визначення, за якого розмивається межа між натуралізацією та нормалізацією. Наприклад, деякі дослідники, аналізуючи нормалізацію, спираються на праці з натуралізації [16, с. 439]; в інших випадках визначення натуралізації – репрезентація чогось як природного, нормального та очікуваного – застосовують на позначення нормалізації [11, с. 759; 28, с. 798]. Це ще більше ускладнює окреслення меж поняття *натуралізація*, адже і нормалізація має кілька визначень у наукових студіях, що доволі істотно різняться [16].

Чимало дослідників, спираючись на згадані підходи, дещо модифікують їх. Зокрема, В. Доудакі визначає натуралізацію як представлення чогось "як належного", того, що завжди існувало в такий спосіб. Для цього можуть застосовувати недостатню або неправильну репрезентацію поглядів, які підважують домінуючі; спрощення протилежних поглядів (тривіалізацію); містифікацію, коли, наприклад, причини певної події не уточнюють і видається, що вона відбулася сама собою [10, с. 5–8]. Хоч Л. Ламс називає теоретичним підґрунтям власного підходу працю Дж. Томпсона, насправді вчений розглядає натуралізацію ширше, зараховуючи до неї і представлення чогось як фактів дійсності – за допомогою пресупозицій, узагальнень, відсутності модальних слів, що вказують на непевність тощо [17, с. 7]. Також у студіях доповнюють погляд на натуралізацію (у значенні відсутності наведення протилежної позиції) випадками, коли діячі стверджують, що в них не було іншого виходу, і репрезентують власні рішення як безальтернативні [19, с. 1602–1603]. Інші науковці вважають

.....

таке представлення певної дії як єдиного можливого варіанта стратегією легітимації, не згадуючи про натуралізацію [13].

Різняться і підходи щодо відношення між натуралізацією та легітимацією: їх розглядають як окремі дискурсивні стратегії [19; 21; 26] або ж натуралізацію визначають як одну із стратегій чи категорій легітимації [10; 28; 32].

У цій праці застосовуємо визначення натуралізації Т. ван Левена [32], чия класифікація категорій легітимації є однією з найвпливовіших для наукових праць з КДА [8; 15; 24; 25; 27; 29]. Вчений виокремлює чотири категорії, у яких реалізується легітимація, що їх у статтях інших дослідників потрактовано як стратегії [23; 24; 25; 27]: (1) авторизація (персональний авторитет, авторитет експерта, лідерів думок, імперсональний авторитет, авторитет традиції і більшості – коли легітимація ґрунтується на принципі "більшість так чинить"); (2) моральна оцінка (абстракція, аналогія, оцінка); (3) раціоналізація (інструментальна – звернення до мети, результатів, ефекту – й теоретична); (4) міфопоетика, що "передають через наратив, результатом якого є винагородження легітимної дії і покарання нелегітимної" [32, с. 106].

Т. ван Левен не виокремлює натуралізацію в окрему категорію, а розглядає її як різновид оцінки, яка під час обґрунтування "замінює моральні й культурні підвалини "природним ладом" [32, с. 111] – ідеться про випадки, коли щось називають нормальним, звичним [32, с. 110–111]. З іншого боку, легітимацію через звернення до природи осіб та процесів Т. ван Левен зараховує до теоретичної раціоналізації, водночас вказуючи на її подібність до натуралізації. Дослідник обґрунтовує потребу окремої категорії тим, що «тоді як натуралізація просто стверджує, що певна практика чи дія природна, теоретична легітимація наводить експліцитну репрезентацію того, як "певні процеси влаштовані"» [32, с. 116] через дефініцію, пояснення та передбачення. Оскільки матеріалом аналізу Т. ван Левена стали тексти про перший день у школі, як ілюстрацію власної тези він наводить легітимацію дій через пояснення їх за допомогою принципів психології дитини.

Як впливає з визначень дослідника, різниця між натуралізацією та теоретичною раціоналізацією полягає лише в царині мовних засобів – у першому випадку її реалізують через прикметники *нормальний, природний*, а в другому – через "розгортання" значень цих прикметників, наприклад, у дефініції, що уточнює, яким саме звичним процесом є певна дія. Водночас в обох випадках основою прийомів є обґрунтування правильності чогось через звернення не до цінностей, а до твердження, що зазначені дії – звичні (це і є те, що Т. ван Левен називає заміною "моральних і культурних підвалин" апеляцією до чогось природного), пор.: *"Тому що якщо ці запитання самі по собі коректні та нейтральні, то нормально, а якщо вони ангажовані і некоректні – тоді можна вважати, що це несумісно з виборами"*, – вважає Головаха [nv.ua, 2020, 13 жовтня] / *"Ми регулярно проводимо екзит-полу... Наші донори, для національного екзит-полу – це посольства і Фонд "Відродження" – бояться, якщо там будуть інші запитання, надатиме відсоток відповідей, і так воно й буде. Тому не хочуть інших запитань. А так узагалі це нормальна практика"*, – наголошує Володимир Паніотто [tsn.ua, 2020, 17 жовтня] – з новин про ідею провести загальнонаціональне опитування одночасно з місцевими виборами.

Порівняння різновидів оцінки, що спираються на цінності та на потрактування чогось як звичного, демонструє особливість механізму легітимації натуралізацією: *Президент зробив свою роботу якісно і швидко – дав політико-правову оцінку подіям в Конституційному Суді* [fakty.com.ua, 2020, 30 жовтня] – з новини про рішення Президента звільнити суддів КС, оскільки ті істотно послабили юридичну відповідальність за брехню в декларації / *Насправді ж протести й досі тривають, просто вони вже стали, так би мовити, "звичайним ритмом життя" для Білорусі. Це не означає, що вони не призведуть до значних змін, але нинішній етап цілком нормальний* [fakty.com.ua, 2020, 28 серпня] – з новини, де згадано, що поменшало новин про білоруські протести, що вони перестали бути масовими. У першому випадку легітимація оцінкою реалізується через

наведення конкретних цінностей; у другому послаблення протестів репрезентують як щось закономірне.

З огляду на особливий механізм легітимації натуралізацією, до неї ми зараховуємо і різновид оцінки, і теоретичну раціоналізацію. До того ж, результати нашого дослідження засвідчують, що й інші прийоми, виокремлені Т.ван Левеном, можуть бути використані для легітимації натуралізацією. Матеріалом нашого аналізу стали сто найпопулярніших за кількістю переглядів новин (за період червень 2020 – травень 2021), опублікованих на 25 найбільш відвідуваних новинних сайтах (згідно з рейтингом Інтернет асоціації України [5]).

Натуралізація оцінкою. Її лінгвістичними маркерами є прикметник *нормальний* (зазвичай як частина складеного іменного присудка) і похідний від нього прислівник *нормально*, напр.: *Мета прийнятого минулого року закону проста: "Вивести з тіні український ринок. Пропозиції цього закону – абсолютно **нормальні** з довгострокової перспективи і наведення порядку на ринку"*, – говорить депутатка від "Слуги народу" *Марина Бардіна* [economics.segodnya.ua, 2020, 23 листопада] – ідеться про введення касових апаратів для ФОПів; *Якщо не брати всі ці окремі гучні випадки, то з керованістю такою складною системою, як МВС, все цілком **нормально*** [www.rbc.ua, 2020, 22 червня] – з новини про можливість звільнення Авакова з посади очільника МВС. Згадані мовні засоби легітимують закон і діяльність міністра.

Натуралізація теоретичною раціоналізацією. У ній Т. ван Левен розрізняє передбачення, пояснення та дефініцію [32, с. 115–116]. Виявами першої підкатегорії науковець вважає речення на зразок *Не хвилюйтеся, якщо ваша дитина плаче. Це не триватиме довго* [32, с. 116]. Ключовим для прийому передбачення є те, що воно здійснене на основі ґрунтованих на досвіді припущень щодо "природи" особи чи речей; таких прикладів у новинах не зафіксовано.

Пояснення легітимує певну дію за принципом "тому що здійснення чогось у цей спосіб відповідає природі когось / чогось" [32, с. 116], напр.: *"Щодо заяви Фокіна, то вже*

і в *Офісі Президента* сказали, що це не показує офіційної позиції влади. Звичайно, він намагається, як **нова людина**, транслювати меседжі для окупованих територій. Проте рішення буде приймати Верховна Рада. А вона буде користуватися Конституцією України та здоровим глуздом", – додала Кравчук [24tv.ua, 2020, 31 серпня] – з новини, що Фокін запропонував амністію проросійських бойовиків з ЛНР і ДНР; *Участь дітей продиктована логікою самого привітання* – саме до дітей, майбутнього нашої країни, звертається Президент України. І саме діти формулюють свої мрії і бажання, які дорослі мають спромогтися реалізувати в майбутньому", – заявив радник керівника ОП [news.obozrevatel.com, 2021, 5 січня] – з новини про новорічне привітання Президента, у якому брали участь школярі, що викликало критику частини суспільства, яка потрактувала це як експлуатацію дитячої праці. Ситуації репрезентовано так, що для нових перемовників звично йти на компроміси, а всі привітання дітей мають бути здійснені за їхньої участі.

До пояснення зараховуємо також випадки, коли в новинах для обґрунтування власних дій апелюють до природних обмежень – здебільшого браку часу, напр.: *Чому вона* (будівля – прибутковий будинок Уткіна. – М. Ч.) *не мала статусу? В Києві близько 12 тис. об'єктів такого плану, і розроблення облікової документації займає певний період часу*, – розповідає директор Департаменту охорони культурної спадщини Олександр Ниторяк [fakty.com.ua, 2021, 20 квітня] – з новини про знесення будинку Уткіна й обурення суспільства, що він не мав пам'ятко-охоронного статусу; *Підрахунок голосів виборців у Києві "затягнеться". Результати місцевих виборів у столиці оголосять, у кращому випадку, не раніше 28 жовтня. Швидкість підрахунку голосів ускладнює нова форма бюлетенів* [vybory.24tv.ua, 2020, 25 жовтня] – з новини про місцеві вибори. У такий спосіб довгу роботу щодо надання статусу й підрахунку голосів обґрунтовують тим, що природа цих процесів унеможливило їх швидке просування. Науку для пояснень у медіа застосовують рідко; виняток – новини про

пандемію, напр.: *"Епідемія, яка передається повітряно-крапельним шляхом, зупиняється, коли зменшується контактування між людьми. Введення посиленних карантинних обмежень збігається із закінченням інкубаційного періоду захворювання на COVID-19 у людей, які потенційно інфікувалися під час новорічних свят"*, – додав він [coronavirus.tsn.ua, 2021, 10 січня]. Легітимація тривалості карантинних обмежень ґрунтується на специфіці характеристик вірусу.

Дефініція передбачає тлумачення певної дії як вияву природного, звичного процесу, напр.: *"Коли ти знаходишся в партії президента і починаєш вже чіпати президента і кажеш, що "мені президент не подобається, я не хочу з президентом, я критикую його програму, його дії і все інше"... Це нормальний процес, коли людина скаже, що "мені не подобається тут знаходитися, в партії президента, я піду в іншу партію"*, – сказав Арахамія, говорячи про причини виключення Лероса з фракції [politics.segodnya.ua, 2020, 2 вересня]; *Акція біля парламенту уже завершена, добре, що не було ніяких тяжких наслідків, я б навіть не назвав це сутичками, це штовханя була – це природня емоційна реакція людей, які вийшли на мирний протест, але вони невдоволені тим, що у парламенті не прийняли ті рішення, які вони хотіли, щоб були прийняті* [www.unn.com.ua, 2020, 17 листопада] – з новини про акцію протесту "SaveФОП" і витіснення поліцейськими й гвардійцями протестувальників подалі від парламенту. За допомогою натуралізації офіційні представники, чії коментарі наведено в прикладах, прагнуть легітимувати власні дії щодо виключення Г. Лероса й щодо демонстрантів, презентуючи їх як звичні, нічим не особливі практики. З цього повідомлення випливає, що людям природно прагнути вийти з певної партії, а штовхання є звичною емоційною реакцією під час протесту. Лінгвістичним маркером натуралізації дефініцією є застосування частки *це*, що міститься на межі двох речень, друге з яких тлумачить перше.

Натуралізація метою. Цей прийом легітимації, за Т. ван Левеном, полягає в обґрунтуванні певної дії через вказівку на її

мету, що пов'язана з цінностями [32, с. 114]. Водночас, як засвідчують новини, ціль може й натуралізувати: здебільшого нею (а також викладеними нижче прийомами) послуговуються у випадках, коли необхідно відповісти на критику й репрезентувати дію, яку суспільство сприймає негативно, як щось нейтральне. Для цього легітимацію дії здійснюють через потрактування власних прагнень як звичної, буденної справи, напр.: *"Ми вчора йшли по вулиці, хотіли взяти кави з собою. Ресторатори, як і інший бізнес, хочуть відкритися раніше, – вони звернулися до нас: дивіться, ми вже готові виконувати ваші норми. Ми **просто** зайшли **перевірити**"* [www.pravda.com.ua, 2020, 4 червня] – коментар головного санітарного лікаря В. Ляшка з новини, що він з іншими високопосадовцями пив каву в приміщенні закладу, попри карантинні обмеження; *"Для **супроводу**" літака за дорученням Лукашенка підняли винищувач білоруських ВПС* [gordonua.com, 2021, 30 травня] – з новини про затримання білоруського опозиціонера Р. Протасевича. У такий спосіб порушення карантину (у першому випадку) та злочин (у другому випадку) репрезентовано як звичні процеси: головний санітарний лікар природно може прагнути перевірити виконання вимог, які він запроваджував, а винищувачі типово використовують для захисту (за версією білоруських високопосадовців, вони отримали повідомлення про мінування й послали за літаком Ryanair вищувач, щоб захистити пасажирів; проте лист про замінування надійшов на електронну пошту мінського аеропорту пізніше, ніж той попередив пілота Ryanair). Маркерами цього прийому є сполучники мети (які можуть бути опущені, як у першому прикладі), прийменник *для*, дієслова, що вказують на прагнення, як-от *хотіти*, напр.: *"Мирні люди (в Білорусі) **просто хочуть бути почутими**, але ми також бачимо і знаємо достеменно ті речі, які не потрапляють на сторінки газет, про тих людей, до яких кореспонденти наших видань не мають доступу, але які дуже зацікавлені, щоб ці мирні протести зірвалися у конфронтаційний бік"*, – сказав

.....
Лавров [www.unian.ua, 2020, 2 вересня] – з новини про акції протесту в Білорусі.

Натуралізація абстракцією. Прийом абстракції Т. ван Левен визначає як репрезентацію дій у такий спосіб, що наголошує на деяких їхніх характеристиках, пов'язаних з практиками, які асоціюють з позитивними цінностями [32, с. 111]. Цей прийом можна застосувати і для натуралізації, вибравши риси, що допоможуть представити щось негативне як природне й звичне, напр.: *Зі свого боку глава парламентської фракції СН Давид Арахамія назвав лайку "народною мовою" і заступився за Арестовича* [news.obozrevatel.com, 2021, 20 березня] – з новини, що О. Арестович вжив обценну лексику у відповіді на коментар одного з користувачів соцмереж; *За даними спецслужб, кошти від реалізації цих операцій у вигляді "податків" надходили до бюджету "ЛНР", також за їхній рахунок і здійснювалася робота телеканалів холдингу Медведчука* [www.pravda.com.ua, 2021, 3 лютого] – з новини, що компанії Т. Козака продають вугілля з окупованих українських територій. Для абстракції використовують також віддієслівні іменники та дієслова, напр.: *У Росії це називали "навчаннями" і "власною потребою переміщення"* [24tv.ua, 2021, 22 квітня] – з новини про збільшення кількості військ РФ біля українського кордону; *Ківа про захист наукової дисертації: у чому проблема, що я вчуся?* [sensor.net, 2021, 25 квітня] – з новини, що депутат здобув науковий ступінь, хоч не міг відповісти на прості запитання щодо власної роботи. У цих прикладах амбівалентні дії (вживання нецензурної лексики, співпраця з окупантами, застосування військ як засобу тиску, нечесне здобуття наукового ступеня) репрезентують як щось природне: народній мові звично використовуватися, податкам сплачуватися, військам навчатися, а людям самовдосконалюватися.

Натуралізація аналогією. За Т. ван Левеном, легітимацію цим прийомом здійснюють через порівняння з дією, що пов'язана з цінностями [32, с. 111–112]. Для натуралізації аналогією застосовують порівняння з іншими країнами, напр.:

Втім, як і Красовицький, він залишається оптимістом: "Здаватися точно не варто. Ми зараз проходимо усі ті проблеми, які свого часу проходили книжкові ринки Чехії і Польщі, тому ми, все одно, будемо робити все, аби й далі рухатися вгору", – запевняє Мартинов [tsn.ua, 2020, 17 вересня] – з новини про те, що книгарня "Є" може збільшити продаж російськомовних книжок через відсутність державної підтримки української книги. Вказуючи на те, що певні труднощі – це природні виклики, адже вони поставали для багатьох країн, легітимують потребу підтримувати українських видавців і надалі, щоб вони могли пройти цей етап.

Тож лінгвістичними маркерами натуралізації часто є мовні одиниці, що не мають ні позитивної, ні негативної конотації, є нейтральними – дієслова *перевіряти, супроводжувати, вчитися, переміщуватися, (не) подобатися*, іменники *мова, податки, інкубаційний період захворювання* тощо. До того ж для натуралізації застосовують прикметники *нормальний* і *природний*, а також частку *просто*, аби наголосити, що певна дія не є незвичайною.

Підсумовуючи, легітимацію натуралізацією здійснюють завдяки представленню дії (часто суперечливої) як чогось природного й звичного. Її підґрунтям є не цінності, а переконання про те, що є характерним для певних осіб, професій чи ситуацій. Легітимувати натуралізацією можуть прийоми дефініції, пояснення, оцінки, мети, абстракції та аналогії. Деколи їх застосовують для обґрунтування правильності чогось нового, проте значно частіше їх вживають для легітимації вчинків, що викликали критику. Відсутність позитивних чи негативних конотацій мовних одиниць, використаних для натуралізації, як-от *перевірити* чи *емоції*, дає можливість особам спробувати зменшити негативне сприйняття їхніх дій, зобразивши власні рішення як нейтральні.

Те, що прийоми дефініції, пояснення, оцінки, мети, абстракції та аналогії можуть легітимувати не тільки через зв'язок з цінностями, а й властивостями, які репрезентують як

природні для них, дає підстави стверджувати, що класифікація Т. ван Левена потребує уточнення з урахуванням специфіки натуралізації, що є *перспективною* для майбутніх досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байрачна Л. К. Засоби масової комунікації як інструмент легітимації державної влади. *Інформація і право*. 2015. № 3(15). С. 27–35.
2. Кулик В. Дискурс українських медій: ідентичності, ідеології, владні стосунки. Київ : Критика, 2010. 655 с.
3. Потятиник У. П. Легітимація консервативних фреймів: когнітивний аналіз. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія*. 2016. № 1. С. 53–57.
4. Ставлення населення до медіа та споживання різних типів медіа у 2021 році: Опитування USAID-Internews щодо споживання медіа [Електр. ресурс] / Інститут масової інформації. URL: <https://imi.org.ua/upload/media/2021/11/17/61951144dc1fc-usaid-internews-media-report-2021-ukr.pdf> (дата доступу: 4.03.2023).
5. ТОП-100 новинних сайтів суспільно-політичної тематики за грудень 2019 [Електр. ресурс] / Інтернет Асоціація України, 15.01.2020. URL: <https://inau.ua/news/novyny-inau/top-100-novynnykh-saytiv-suspilno-politychnoyi-tematyky-za-hruden-2019> (дата доступу: 27.01.2023).
6. Третяк Ю. Ю. Портретування респондента як засіб його легітимації в жанрі французького газетно-журнального інтерв'ю. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна*. 2015. Вип. 58. С. 70–73.
7. Шевко Д. Г. Легітимація агресії проти України в російському офіційному дискурсі. *Стратегічна панорама*. 2020. № 1–2. С. 48–57.
8. Björkqvall A., Höög C. N. Legitimation of value practices, value texts, and core values at public authorities. *Discourse & Communication*. 2019. Vol. 13(4). С. 398–414.
9. Carvalho A. Representing the politics of the greenhouse effect: Discursive strategies in the British media. *Critical Discourse Studies*. 2005. Vol. 2 (1). С. 1–29.
10. Doudaki V. Legitimation Mechanisms in the Bailout Discourse. *Javnost: The Public*. 2015. Vol. 22 (1). С. 1–17.
11. Ekström M., Patrona M., Thornborrow J. News media and the politics of fear: Normalization and contrastive discourses in the reporting on terrorist attacks in Sweden and the UK. *Discourse & Society*. 2022. Vol. 33(6). С. 758–772.

12. Fairclough N. *Language and Power*. UK : Longman, 1989.
13. Fonseca P., Ferreira M. J. Through 'seas never before sailed': Portuguese government discursive legitimation strategies in a context of financial crisis. *Discourse & Society*. 2015. Vol. 26 (6). C. 682–711.
14. Graber D. A. *Mass media and American politics*. Washington, D. C. : CQ Press, 1992.
15. Igwebuike E. E., Chimuanya L. Legitimizing falsehood in social media: A discourse analysis of political fake news. *Discourse & Communication*. 2021. Vol. 15(1). C. 42–58.
16. Krzyżanowski M. Normalization and the discursive construction of "new" norms and "new" normality: discourse in the paradoxes of populism and neoliberalism. *Social Semiotics*. 2020. Vol. 30(4). C. 431–448.
17. Lams L. Othering in Chinese official media narratives during diplomatic standoffs with the US and Japan. *Palgrave Communications*. 2017. 3 (33). C. 1–11.
18. Mackay R. R. Multimodal legitimation: Selling Scottish independence. *Discourse & Society*. 2015. Vol. 26 (3). C. 323–348.
19. Maesele P., Raeijmaekers D. Nothing on the news but the establishment blues? Toward a framework of depoliticization and agonistic media pluralism. *Journalism*. 2020, Vol. 21(11). C. 1593–1610.
20. Martín Rojo L., van Dijk T. A. There was a problem, and it was solved! Legitimizing the expulsion of 'illegal' immigrants in Spanish parliamentary discourse. *Discourse & Society*. 1997. Vol. 8(4). C. 523–567.
21. Moernaut R., Mast J., Temmerman M., Broersma, M. Hot weather, hot topic. Polarization and sceptical framing in the climate debate on Twitter. *Information, Communication & Society*. 2022. Vol. 25 (8). C. 1047–1066.
22. Oddo J. War legitimation discourse: representing 'Us' and 'Them' in four US presidential addresses. *Discourse & Society*. 2011. Vol. 22 (3). C. 287–314.
23. Reyes A. Strategies of legitimation in political discourse: From words to actions. *Discourse & Society*. 2011. Vol. 22(6). C. 781–807.
24. Ross A. S., Rivers D. J. Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimation of the 2016 U.S Presidential candidates. *Discourse, Context and Media*. 2017. Vol. 16. C. 1–11.
25. Simonsen S. Discursive legitimation strategies: The evolving legitimation of war in Israeli public diplomacy. *Discourse & Society*. 2019. Vol. 30(5). C. 503–520.

26. Thompson J. B. Ideology and modern culture. Critical social theory in the era of mass communication. Stanford : Stanford University Press, 1990.

27. Vaara E., Tienari J. A discursive perspective on legitimation strategies in multinational corporations. *Academy of Management Review*. 2008. Vol. 33(4). C. 985–993.

28. Vaara E., Tienari J., Laurila J. Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring. *Organization Studies*. 2006. Vol. 27(6). C. 789–810.

29. Vaara, E. Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: discursive legitimation strategies and their ideological underpinnings. *Discourse & Society*. 2014. Vol. 25 (4). C. 500–518.

30. van Dijk, T. A. Ideology: A multidisciplinary approach. London; Thousand Oaks; New Delhi : Sage Publications, Inc., 1998.

31. van Leeuwen T., Wodak R. Legitimizing immigration control: A discourse-historical analysis. *Discourse Studies*. 1999. Vol. 1(1). C. 83–118.

32. van Leeuwen T. Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis. New York : Oxford University Press, 2008.

REFERENCES

1. Bajrachna, L. K. (2015). *Means of mass communication as a tool of legitimation of state power* [Zasoby masovoi' komunikacii' jak instrument legitymacii' derzhavnoi' vlady]. *Informacija i pravo*, 3(15), 27–35 [in Ukrainian].

2. Kulyk, V. (2010). The Ukrainian media discourse: identities, ideologies, power relations [Dyskurs ukrai'ns'kyh medij: identychnosti, ideologii', vladni stosunky]. Kyi'v : Krytyka [in Ukrainian].

3. Potjatynyk, U. P. (2016). *Legitimation of conservative frames: a cognitive analysis* [Legitymacija konservatyvnyh frejmiv: kognityvnyj analiz]. *Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Inozemna filologija*, 1, 53–57 [in Ukrainian].

4. Public attitudes towards media and consumption of different types of media in 2021: USAID-Internews survey on media consumption [Stavlennja naseleennja do media ta spozhyvannja riznyh typiv media u 2021 roci: opytuvannja USAID-Internews shhodo spozhyvannja media]. (2021). Institute of Mass Information. URL: <https://imi.org.ua/upload/media/2021/11/17/61951144dc1fc-usaid-internews-media-report-2021-ukr.pdf> (last access: 4.03.2023) [in Ukrainian].

5. TOP-100 social and political news websites (December 2019) [TOP-100 novynnyh sajtiv suspil'no-politychnoi' tematyky za gruden']

2019]. (2020). Ukrainian Internet Association. URL: <https://inau.ua/news/novyny-inau/top-100-novynnykh-saytiv-suspilno-politychnoyi-tematyky-za-hruden-2019> (last access: 27.01.2023) [in Ukrainian].

6. Tretjak, J. J. (2015). *Portraiture of the respondent as a means of his legitimation in the genre of the French newspaper and magazine interview* [Portretuvannja respondenta jak zasib jogo legitymacii' v zhanri francuz'kogo gazetno-zhurnal'nogo interv'ju]. *Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu "Ostroz'ka akademiya". Serija: Filologichna*, 58, 70–73 [in Ukrainian].

7. Shevko, D. G. (2020). *Legitimation of aggression against Ukraine in the Russian official discourse* [Legitymacija agresii' proty Ukrai'ny v rosijs'komu oficijnomu dyskursi]. *Strategic panorama*, 1–2, 48–57 [in Ukrainian].

8. Björkqvall, A. & Höög, C. N. (2019). Legitimation of value practices, value texts, and core values at public authorities. *Discourse & Communication*, 13(4), 398–414. <https://doi.org/10.1177/175048131984245> [in English].

9. Carvalho, A. (2005). Representing the politics of the greenhouse effect: Discursive strategies in the British media. *Critical Discourse Studies*, 2(1), 1–29. <https://doi.org/10.1080/17405900500052143> [in English].

10. Doudaki, V. (2015). Legitimation Mechanisms in the Bailout Discourse. *Javnost: The Public*, 22 (1), 1–17. <https://doi.org/10.1080/13183222.2015.1017284> [in English].

11. Ekström, M., Patrona, M. & Thornborrow, J. (2022). News media and the politics of fear: Normalization and contrastive discourses in the reporting on terrorist attacks in Sweden and the UK. *Discourse & Society*, 33(6), 758–772. <https://doi.org/10.1177/09579265221095409> [in English].

12. Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. UK : Longman [in English].

13. Fonseca, P. & Ferreira, M. J. (2015). Through 'seas never before sailed': Portuguese government discursive legitimation strategies in a context of financial crisis. *Discourse & Society*, 26 (6), 682–711. <https://doi.org/10.1177/0957926515592780> [in English].

14. Graber, D. A. (1992). *Mass media and American politics*. Washington, D. C. : CQ Press [in English].

15. Igwebuike, E. E. & Chimuanya, L. (2021). Legitimizing falsehood in social media: A discourse analysis of political fake news. *Discourse & Communication*, 15(1), 42–58. <https://doi.org/10.1177/175048132096165> [in English].

16. Krzyżanowski, M. (2020). Normalization and the discursive construction of "new" norms and "new" normality: discourse in the paradoxes of populism and neoliberalism. *Social Semiotics*, 30(4), 431–448. <https://doi.org/10.1080/10350330.2020.1766193> [in English].

17. Lams, L. (2017). Othering in Chinese official media narratives during diplomatic standoffs with the US and Japan. *Palgrave Communications*, 3 (33), 1–11. <https://doi.org/10.1057/s41599-017-0034-z> [in English].

18. Mackay, R. R. (2015). Multimodal legitimation: Selling Scottish independence. *Discourse & Society*, 26 (3), 323–348. <https://doi.org/10.1177/0957926514564737> [in English].

19. Maesele, P. & Ræijmaekers, D. (2020). Nothing on the news but the establishment blues? Toward a framework of depoliticization and agonistic media pluralism. *Journalism*, 21(11), 1593–1610. <https://doi.org/10.1177/1464884917739476> [in English].

20. Martín Rojo, L. & van Dijk, T.A. (1997). There was a problem, and it was solved! Legitimizing the expulsion of 'illegal' immigrants in Spanish parliamentary discourse. *Discourse & Society*, 8(4), 523–567. <https://doi.org/10.1177/0957926597008004005> [in English].

21. Moernaut, R., Mast, J., Temmerman, M. & Broersma, M. (2022). Hot weather, hot topic. Polarization and sceptical framing in the climate debate on Twitter. *Information, Communication & Society*, 25 (8), 1047–1066. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2020.1834600> [in English].

22. Oddo, J. (2011). War legitimation discourse: representing 'Us' and 'Them' in four US presidential addresses. *Discourse & Society*, 22 (3), 287–314. <https://doi.org/10.1177/0957926510395442> [in English].

23. Reyes, A. (2011). Strategies of legitimation in political discourse: From words to actions. *Discourse & Society*, 22(6), 781–807. <https://doi.org/10.1177/095792651141992> [in English].

24. Ross, A. S. & Rivers, D. J. (2017). Digital cultures of political participation: Internet memes and the discursive delegitimization of the 2016 U.S Presidential candidates. *Discourse, Context and Media*, 16, 1–11. <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2017.01.001> [in English].

25. Simonsen, S. (2019). Discursive legitimation strategies: The evolving legitimation of war in Israeli public diplomacy. *Discourse & Society*, 30(5), 503-520. <https://doi.org/10.1177/0957926519855786> [in English].

26. Thompson, J. B. (1990). *Ideology and modern culture. Critical social theory in the era of mass communication*. Stanford : Stanford University Press [in English].

27. Vaara, E. & Tienari, J. (2008). A discursive perspective on legitimation strategies in multinational corporations. *Academy of Management Review*, 33(4), 985–993. <https://doi.org/10.5465/amr.2008.34422019> [in English].

28. Vaara, E., Tienari, J. & Laurila, J. (2006). Pulp and Paper Fiction: On the Discursive Legitimation of Global Industrial Restructuring. *Organization Studies*, 27(6), 789–810. <https://doi.org/10.1177/0170840606061071> [in English].

29. Vaara, E. (2014). Struggles over legitimacy in the Eurozone crisis: discursive legitimation strategies and their ideological underpinnings. *Discourse & Society*, 25 (4), 500–518. <https://doi.org/10.1177/0957926514536962> [in English].

30. van Dijk, T. A. (1998). *Ideology: A multidisciplinary approach*. London; Thousand Oaks; New Delhi : Sage Publications, Inc [in English].

31. van Leeuwen, T. & Wodak, R. (1999). Legitimizing immigration control: A discourse-historical analysis. *Discourse Studies*, 1(1), 83–118. <https://doi.org/10.1177/1461445699001001005> [in English].

32. van Leeuwen, T. (2008). *Discourse and Practice: New Tools for Critical Discourse Analysis*. New York : Oxford University Press [in English].

Дата надходження до редакції – 19.04.2023

Дата затвердження редакцією – 06.05.2023

Ця публікація ліцензована на умовах Creative Commons Attribution 4.0 International License.